

การศึกษาผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน : กรณีศึกษามัน้ำบ่อน้ำ

ตำบลหนองยายโตะ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

A Study of Consequence in SML Project in Case Study :

Baanbornam Nongyaito Chaibadan District, Lopburi

สมชาติ จุฑามาศ

คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

econ_nbc@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (เอสเอ็มแอล) การศึกษา มัน้ำบ่อน้ำที่ ตำบลหนองยายโตะ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชนมัน้ำบ่อน้ำที่ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการออกแบบสอบถาม และสอบถามจากทุกหลังคาเรือนซึ่งเก็บรวบรวม ข้อมูลได้ 70 หลังคาเรือน และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาดัชนีชี้วัดสุขภาพชีวิตประชากรจากข้อมูล จปฐ.ของที่ว่าการอำเภอชัยบาดาล โดยใช้หน่วยงานดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนแบบพัฒนาเศรษฐกิจและสำรวจแห่งชาติฉบับที่ 9 และแนวคิดการกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเวลาเตรียมการนั้นผู้นำชุมชนได้ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำประชาคมติ และแจ้งการดำเนินการให้ชาวบ้านทราบ ซึ่งชาวบ้านมีความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมในระดับกลาง ในระยะที่สอง คือขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งมีโครงการ 2 โครงการคือ โครงการสร้างศาลาประชาคมมูลค่า 220,000 บาท ซึ่งชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมบ้างเพียงร้อยละ 20 ในการเป็นแรงงาน นอกนั้นเป็นจ้างเหมา ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และโครงการซื้อเตาทำขนมอบ มูลค่า 30,000 บาท ซึ่งเป็นการนำเสนอซื้อโดยการผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น และระยะสุดท้ายคือ ระยะการประเมินผล พบว่า การสร้างศาลาประชาคมเสร็จสิ้นสมบูรณ์ และการใช้ประโยชน์นั้นได้เต็มที่ หรือแทบไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย อีกทั้งการดำเนินโครงการก่อสร้างอันมิได้แสดงตัวเลขค่าใช้จ่ายที่โปร่งใสให้ชาวบ้านได้รับทราบ สำหรับการซื้อเตาทำขนมอบนั้นพบว่านำไปใช้ประโยชน์ในคนบางกลุ่ม ไม่กว้างขวาง และไม่สะดวกต่อการนำมาใช้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมน้อยมาก

จากการศึกษายังพบอีกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนในครั้งนี้มีด้วยกัน 3 ประเด็นหลัก คือ ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในทุกอบของหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการดำเนินโครงการครั้งต่อไปควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันมากขึ้น และหากมีงบประมาณใหม่ ต้องการให้สร้างเมรุเผาศพที่วัดบ่อน้ำ การดำเนินการสร้างศาลาประชาคมให้เสร็จ และการสร้างถนนเพิ่มเติม ซึ่งในการท้าววิจัยครั้งนี้มีอุปสรรคในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิเนื่องจากชาวบ้านมีการกิจส่วนใหญ่ในการทำไร่และมักไม่อยู่บ้าน

ในการประเมินดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชากรในตำบลหนองยายโฒ้พบว่าโดยส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่อย่างเกณฑ์ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ความรู้และการกระจายรายได้ โดยมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข คือ จำนวนคนติดสุรา และผู้อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้

ผลการวิเคราะห์พบว่า การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนบ้านบ่อน้ำ นั้นดำเนินการไปตามแนวทางปฏิบัติของโครงการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกทั้งแนวคิดการกระจายอำนาจผู้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประชาชนมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

คำสำคัญ

โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน

Abstract

The objective of this research, the study on performance of Village/Community Potential Development project (SML project) : a case study of Baanbornam Nongyaito Chaibadan Lopburi is to follow up performance of Baanornam Potential Development project. This research is a survey research collecting primary data by questionnaire and interview from every household of 70 households and collecting secondary data for population quality of life index from Infrastructure data of Chaibandan district office. For data analysis, policy of Village/Community Potential Development project, 9th Economic and Social Development Plan and concept of decentralization to local administrative bodies are used.

The study is divided into 3 phases. In preparation phase, community leader emphasize on people participation in referendum and publicity. Villagers consider participation at moderate level. The second phase is implementation phase with 2 projects. Public hall construction value Baht 200,000. Villagers share only 20% in the project as laborers while the rest is for contractor which villagers consider participation at moderate level. The other project is bakery oven acquisition project value Baht 30,000 proposed by a committee. The last phase is evaluation phase. Public hall construction is not fully completed and not fully utilized or even scarcely utilized. Moreover, this project did not declare details of expenses to villagers. For bakery oven project, only some of villagers have benefits therefore has little benefits to villagers as a whole.

The study found that there are 3 main problems in Village/Community Potential Development project i.e. problem in project publicity, problem of project transparency and problem of unequally participation. Villagers suggest that next project more publicity and equality be done. Crematory at Baanbornam temple is proposed for next project if any together with completion of public hall and additional road construction. This research has difficulty in collecting primary data since most of the villagers go to work in the field.

Regarding quality of life index consideration of population in Nongyaito, mostly are pass the criteria in health, knowledge and income distribution but need to improve in numbers of alcoholic and literacy rate.

Analysis results found that Village/Community Potential Development project implementation at Baanbornam comply with project guideline, Economic and Social Development Plan and concept of decentralization to local administrative bodies. Villagers consider participation at moderate level.

Keywords

The Developing village/community's Efficiency project (SML)

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้ให้ความสำคัญในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประชาชนในทุกระดับยึดถือปฏิบัติตามทางสายกลาง โดยให้อยู่ในความพอเพียงพอประมาณ มีเหตุผล เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันอันเนื่องมาจากผลกระทบจากภายนอกและภายใน โดยจุดมุ่งเน้นของแผนพัฒนาฉบับนี้คือ การมีสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยวัตถุประสงค์ประการหนึ่งที่ถูกกำหนดในแผนพัฒนาฉบับนี้คือ การแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง โดยมีการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ไว้ 4 แนวทางคือ

1. สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐได้ทั่วถึง
2. สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
3. พัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตแก่คนยากจน
4. สร้างศักยภาพและเพิ่มความสามารถให้คนยากจนสามารถก่อร่างสร้างตัวและพึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น

โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (The Developing village/community's Efficiency project) หรือที่ประชาชนทั่วไปเรียกตามกำหนดของขนาดของหมู่บ้านว่า โครงการ เอส เอ็ม แอล (SML) เป็นโครงการหนึ่งที่สนองตอบแนวทางการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ซึ่งโครงการเอส เอ็ม แอล นี้ได้ริเริ่มขึ้นในปี 2547 โดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ริเริ่มแนวความคิดของการนำงบประมาณจัดสรรให้กับหมู่บ้านต่าง ๆ โดยตรงโดยไม่ผ่านหน่วยงานทางราชการหรือเอกชน

เพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ สามารถนำงบประมาณมาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และลดผลกระทบจากการขาดแคลนทางงบประมาณประจำปีอีกทางหนึ่งเพื่อให้ประชาชนมีกาประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป ภายใต้การบริหารงานกันเองภายในหมู่บ้าน /ชุมชนของตน ผ่านการจัดทำประชามเพื่อรับฟังปัญหาในท้องถิ่นของคนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนที่สุด

โครงการเอสเอ็มแอลนี้ได้เริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรก ณ หมู่บ้านม่วงทองพัฒนา หมู่ 13 ตำบลตะเคียนอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งของประชาชนและมีการประกาศใช้ธรรมนูญหมู่บ้าน ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา มีประชากรทั้งสิ้น 144 ครัวเรือน โดยมีการจัดทำประชามหมู่บ้านร่วมกันเพื่อรับฟังปัญหาเร่งด่วนที่หมู่บ้านต้องการการแก้ไขเป็นการเร่งด่วน ซึ่งมีการเสนอโครงการคือการพัฒนาคลองส่งน้ำให้ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรในหมู่บ้าน มีนายสมการ มุกขุนทด ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับ โครงการ

หลังจากได้เริ่มดำเนิน โครงการเป็นหมู่บ้านแรกแล้ว ได้ทำการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมที่จะนำร่องโครงการเอสเอ็มแอลในรอบสองขึ้น และมีพิธีอย่างเป็นทางการและโอนเงินให้กับหมู่บ้าน /ชุมชนต้นแบบจำนวน 1002 แห่งเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2547 และได้ดำเนินโครงการเรื่อยมา จากนั้นสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาเอกชน (สกอ.) ได้จัดโครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชนขึ้น เพื่อให้นักศึกษาจากสถาบันศึกษาทั่วประเทศได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการดำเนินงานตามโครงการเอสเอ็มแอลในหมู่บ้านนำร่องทั้ง

1,002 หมู่บ้าน พร้อมทำรายงานนำเสนอต่อท่าน
นายกรัฐมนตรีต่อไป

งบประมาณที่จะอนุมัติให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน
นั้นขึ้นอยู่กับขนาดของหมู่บ้าน/ชุมชนนั้น โดยจะ
ทำการแบ่งขนาดออกเป็นขนาดเล็ก (S) ขนาดกลาง
(M) และขนาดใหญ่ (L) ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 การอนุมัติงบประมาณตามโครงการเอสเอ็มแอลจำแนกตามขนาดของหมู่บ้าน/ชุมชน

	จำนวนประชากร (คน)	งบประมาณที่ได้รับ (บาท)
หมู่บ้าน/ชุมชนขนาดเล็ก	201-500	200,000
หมู่บ้าน/ชุมชนขนาดกลาง	501-1000	250,000
หมู่บ้าน/ชุมชนขนาดใหญ่	1001 ขึ้นไป	300,000

ที่มา: สำนักงานพัฒนาศึกษาของหมู่บ้าน /ชุมชน, 2547

หมู่บ้าน/ชุมชนที่จะนำงบประมาณมาใช้นั้น
ต้องการกำหนดวันประชุมประชาคมหมู่บ้านและ
ปิดประกาศให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบล่วงหน้า
อย่างน้อย 3 วัน และแจ้งให้นายอำเภอหรือ
นายกเทศมนตรีเพื่อประสานงานกับสถานศึกษาให้
ส่งอาสาสมัครมาเพื่อสังเกตการณ์ จากนั้นให้ที่
ประชุมประชาคมนำเสนอคณะทำงานและเสนอข้อ
หาความต้องการของชุมชนเพื่อยื่นโครงการเสนอ
ของงบประมาณต่อไป ซึ่งมีระยะเวลาของโครงการ
ในแต่ละพื้นที่ 4 ปี

บ้านบ่อน้ำ หมู่ 5 ตำบลหนองขยไต่ะ อำเภอ
ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นหมู่บ้านอีกหมู่บ้าน
หนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก
โครงการเอสเอ็มแอล พื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่
ราบลุ่มและที่ราบสูงเหมาะสำหรับการทำการเกษตร
ประชากรที่อาชีพในการทำนาและทำไร่มีนายสวิง
ทำทอง เป็นผู้ใหญ่บ้านที่รับผิดชอบโครงการ ซึ่งปี
2549 บ้านบ่อน้ำได้ของงบประมาณมาใช้ในการสร้าง
ศาลาประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นที่ประชุม
และทำกิจกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้าน ซึ่งการ
ดำเนินโครงการสร้างศาลาประชาคมยังไม่แล้วเสร็จ
เนื่องจากงบประมาณยังไม่เพียงพอ และใช้

งบประมาณของโครงการในการสร้างศาลา
ประชาคมนี้อาจส่งผลทางเศรษฐกิจต่อประชาชนใน
หมู่บ้านอย่างไรบ้าง อีกทั้งประชาชนในหมู่บ้านมี
สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นที่อย่างไร มีความ
เหมาะสมเพียงใดจึงได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของ
การดำเนินงานในโครงการเอสเอ็มแอลในพื้นที่บ้าน
บ่อน้ำ ตำบลหนองขยไต่ะ อำเภอชัยบาดาลจังหวัด
ลพบุรี

2. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ
พัฒนาศึกษาของหมู่บ้าน/ชุมชนบ้านบ่อน้ำ

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นำผลการศึกษาไปปรับปรุงใช้ในการดำเนิน
โครงการของหมู่บ้านต่อไป

4. ขอบเขตของงานวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาคือ
ประชากรในหมู่ 5 บ้านบ่อน้ำ ตำบลหนองขยไต่ะ
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยอ้างอิงข้อมูล
จำนวนประชากรจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็น
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จะเป็นข้อมูลหลังจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนแล้วเสร็จทั้งสองโครงการในปี พ.ศ. 2548 และทำการสอบถามขั้นตอนการดำเนินการโครงการทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น

3. สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลังคาเรือนทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านบ่อน้ำที่สามารถให้ข้อมูลได้ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 70 หลังคาเรือน

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในหมู่บ้านบ่อน้ำนั้นมีทั้งสิ้น 345 คน ตามข้อมูลจากการสำรวจความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี พ.ศ. 2549 โดยมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 101 ครัวเรือน โดยการสอบถามนั้นจะทำการสอบถามจากตัวแทนของครัวเรือน ๆ ละ 1 คน ที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งครัวเรือนที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 70 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทำวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านบ่อน้ำ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลการดำเนินการของโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนบ้านบ่อน้ำ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือระยะเวลาเตรียมการ ระยะเวลาดำเนินงาน และระยะการประเมินผลโครงการ โดยข้อมูลอาจแบ่งเป็น Check List, Multiple Choice หรือ Rating Scale ซึ่งการสอบถาม

ระดับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจนั้นสามารถแปลความหมายตาม Likert Scale ได้ดังนี้

1.00 – 1.80	ระดับความเห็นหรือการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	ระดับความเห็นหรือการมีส่วนร่วม น้อย
2.61 – 3.40	ระดับความเห็นหรือการมีส่วนร่วม ปานกลาง
3.41 – 4.20	ระดับความเห็นหรือการมีส่วนร่วม มาก
4.21 – 5.00	ระดับความเห็นหรือการมีส่วนร่วม มากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่จากการสังเกตพฤติกรรมและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้มีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น นายกองคังการบริหารส่วนตำบลหนองยายโตะ กำนันตำบลหนองยายโตะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ซึ่งรับผิดชอบในการทำโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยตรง หัวหน้าสถานีอนามัย การสัมภาษณ์ครัวเรือนต่างๆ ถึงข้อมูลพื้นฐานโดยการออกแบบสอบถาม โดยการสอบถามเป็นรายครัวเรือนเพื่อนำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์เป็นภาพรวมและรายครัวเรือน

ในการสอบถามข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตนั้น จะทำการสอบถามข้อมูลจากประชากรหรือการสำมะโนในพื้นที่หมู่ 5 ตำบลหนองยายโตะ อำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีประชากร 101 ครัวเรือน 345 คน โดยจะใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชากร และทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารหมู่บ้าน

แบบสอบถามที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะในครอบครัว

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามถึงการมีส่วนร่วมในโครงการเอสเอ็มแอลของหมู่บ้าน ตั้งแต่ช่วงเตรียมการ ช่วงดำเนินการ และการประเมินผลหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมโดยการขอข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ค) ของพื้นที่ตำบลหนองยายโใต้ะ จากองค์การบริหารส่วนตำบลอนามัยหนองยายโใต้ะ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สถานีอนามัยหนองยายโใต้ะ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดลพบุรี พื้นที่ 2 (สพฐ) สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเรื่องนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจรายพื้นฐานที่ รายหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ สอบถาม มาทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ประจำปี 2549 ด้วยการก่อสร้างศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน และการซื้ออุปกรณ์ทำขนมอบ การใช้ดัชนีชี้วัดคุณภาพ 3 ด้านของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชากร

ด้าน	องค์ประกอบ	ดัชนีชี้วัด
1.สุขภาพอนามัย	การมีชีวิตยืนยาว การมีสุขภาพอนามัยที่ดี สร้างความเป็นธรรมด้าน สาธารณสุข	การดูแลหญิงตั้งครรภ์ เด็กแรกเกิดน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม การได้กินอาหารมีคุณภาพ การตรวจสอบสุขภาพประจำปี คนไม่สูบบุหรี่ คนไม่ดื่มสุรา
2.ความรู้	การได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง คุณภาพการศึกษา	จำนวนผู้อ่านออกและเขียน ภาษาไทยได้ จำนวนเด็กจบการศึกษาคะทั่ง
3.รายได้และการกระจายรายได้	รายได้การกระจายรายได้	การประกอบอาชีพและมีรายได้ มีรายได้เฉลี่ยเกิน 20,000 บาท ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

นอกจากนี้ จะนำข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถามไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยนำเสนอข้อมูลที่ได้รับรูปแบบของตารางความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และรูปภาพ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การประชามติ การรวมกลุ่มคนในหมู่บ้านให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 70 ของคนที่อยู่ในหมู่บ้าน (ถ้าไม่ถึงถือว่าการประชามติครั้งนั้นเป็นโมฆะ) เพื่อเสนอข้อคิดเห็นกิจกรรมการทำงาน (คณะกรรมการทำงานไม่สามารถเสนอโครงการได้) นำเสนอปัญหาและความต้องการของส่วนรวม คัดเลือกและให้ความเห็นชอบโครงการที่จะใช้เงินทุนในการประชามติให้บันทึก ข้อมูลการประชุมตามแบบสรุปผลที่อำเภอแจกให้ สรุปมีขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งนายอำเภอในพื้นที่ทราบ เพื่อนายอำเภอจะออกคำสั่งมอบหมายให้ตัวแทน(ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ครู อาจารย์ในพื้นที่)ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุม

2. การประกาศให้ตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานการประชุม ประกาศการประชุม โดยต้องปิดประกาศก่อนวันประชามติอย่างน้อย 3 วัน

3. คุณสมบัติผู้เข้าประชามติ

- 3.1 เป็นคนไทย

- 3.2 มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

- 3.3 อยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน

7. สรุปผลการวิจัย

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นโครงการที่ริเริ่มในสมัยของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในปี พ.ศ. 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็งของชุมชน

เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งโครงการนี้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมของผู้นำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะได้รับเงินงบประมาณลงมาโดยตรง โดยไม่ต้องนำงบประมาณผ่านองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ

สำหรับบ้านบ่อน้ำเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาหย่าง อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี ซึ่งประชาชนโดยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม โดยการดำเนินโครงการเอสเอ็มแอลในครั้งนี้ ทางชุมชนได้นำเสนอโครงการจำนวน 2 โครงการ คือ โครงการสร้างศาลาประชามติหมู่บ้าน โดยใช้งบประมาณจำนวน 220,000 บาท และโครงการซื้อเตาอบขนม โดยใช้งบประมาณจำนวน 30,000 บาท ซึ่งโครงการทั้งสองได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วในปลายปี 2549 และทางหมู่บ้านได้ทำการสรุปการดำเนินโครงการไปยังนายอำเภอลำลูกกาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ของบ้านบ่อน้ำ ในครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในผลของการดำเนินการโครงการ โดยได้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมได้ 70 ตัวอย่างจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เนื่องจากมีปัญหาในการพบปะเพื่อเก็บข้อมูล และการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมีน้อย และการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชากร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

ปัจจัยส่วนบุคคล

ในการจัดเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามในบ้านบ่อน้ำ จำแนกเป็นรายครัวเรือนโดยให้ตัวแทนของแต่ละครัวเรือนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามของหมู่บ้านในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน โดยมี

สัดส่วนของชายคิดเป็นร้อยละ 54.3 และ เพศหญิง ร้อยละ 45.7 ในจำนวนนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นเจ้าของบ้าน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด อย่างไรก็ตามผู้ที่ตอบแบบสอบถามยังคงเป็นผู้มีระดับการศึกษาไม่สูงนัก โดยมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีรายได้ต่อหัวต่อเดือนที่ต่ำ คือต่ำกว่า 5,000 บาทต่อหัวต่อเดือน และมีอาชีพเป็นเกษตรกรทำไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

มีการร่วมกันทำประชาคมโครงการก่อนที่จะได้ลงมติ เป็นการสร้างศาลาประชาคม และ เต่าทำขนมมอบ โดยประชาชนเห็นว่ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางและเห็นว่าเป็นประชาคมที่ดีอีกทีจะทำโครงการต่อไป อย่างไรก็ตามการดำเนินการในขั้นตอนนี้มีอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ในการดำเนินการนั้น

ไม่ทั่วถึง ทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไม่ทั่วถึง และไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าร่วมเป็นแรงงานในการสร้างศาลาประชาคม และไม่มีส่วนร่วมเลยในการจัดซื้อเต่าทำขนมมอบ จึงทำให้ประชาชนไม่เห็นความคืบหน้าของการดำเนินโครงการที่ชัดเจน และควาสนใจไปรงใในการดำเนินโครงการ

การประเมินผลความคิดเห็นของประชาชนต่อการซื้อเต่าทำขนมมอบ พบว่าประชาชนเห็นว่าไม่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมที่ชัดเจน โดยเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลที่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งไม่ทำให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อชุมชน และไม่ควรมีการดำเนินการโครงการแบบนี้ต่อไป ควรเป็นโครงการที่สร้างความมั่นคงยั่งยืนต่อชุมชนโดยรวม

ตาราง 3 ความต้องการในการดำเนินการเมื่อมีโครงการเอสเอ็มแอลต่อไป

สิ่งที่ต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
ดำเนินการสร้างศาลาต่อให้เสร็จ	14	20.0
เลี้ยงตามสาย	9	12.9
เมรุเผาศพ	16	22.9
ถนน	13	18.6
ระบบประปา	8	11.4
สนามกีฬาหมู่บ้าน	2	2.8
โทรศัพท์	2	2.8
ไฟฟ้า	6	8.6
รวม	70	100.0

สำหรับโครงการสร้างศาลาประชามนั้น ประชาชนมีความพึงพอใจ แต่ยังเห็นว่ามีการใช้ประโยชน์จากศาลาประชามได้น้อยมาก ซึ่งอยากให้มีการใช้ประโยชน์จากศาลาประชามมากขึ้น และต่อเติมศาลาประชามให้สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลายต่อไป

ประชาชนยังคงเห็นว่าการดำเนินการตามโครงการเอสเอ็มแอลเป็นประโยชน์อย่างมากต่อชุมชน เพราะเป็นการให้โอกาสประชาชนได้บริหารงบประมาณและดำเนินการในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเอง โดยโครงการต่อไปควรจัดสร้างเมรุเผาศพเป็นลำดับแรก เนื่องจากทางวัดบ่อน้ำยังไม่มีสถานที่ที่เป็นฌาปนสถานอย่างเรียบร้อย ยังคงเป็น

การเผาผลาญเชิงตะกอน ซึ่งเป็นภาพที่ไม่เหมาะสม ในปัจจุบัน รองลงมาคือความต้องการสร้างศาลา ประชาคมให้เสร็จสมบูรณ์ และใช้ประโยชน์ได้ หลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีความเห็นให้ สร้างถนนในส่วนที่ยังมีปัญหา ซึ่งถนนเข้าหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นดินลูกรังอยู่

นอกจากนี้การดำเนินโครงการเอสเอ็มแอล ยังคงเป็นที่ต้องการของประชาชนอยู่ และมีผลทำ ให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนมากยิ่งขึ้นด้วย

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชากร

ประชากรในตำบลหนองยายโตะนั้นมีดัชนีชี้ วัดคุณภาพชีวิตผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 เกณฑ์ คือ สุขภาพ อนามัย ด้านความรู้ และด้านการกระจายรายได้ โดยสิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้สมบูรณ์ก็คือการ ลดจำนวนผู้ติดสุรา และการลดจำนวนคนที่ยังอ่าน ไม่ออกหรือเขียนภาษาไทยไม่ได้

ตาราง 4 ข้อมูลการวิเคราะห์ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตประชากร

ด้าน	ดัชนีชี้วัด	เป้าหมาย (ร้อยละ)	ผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ)
1. สุขภาพอนามัย	การดูแลหญิงตั้งครรภ์	100.0	100.0
	เด็กแรกเกิดน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	100.0	100.0
	การได้กินอาหารมีคุณภาพ		
	การตรวจสุขภาพประจำปี	90.0	100.0
	คนไม่สูบบุหรี่	30.0	100.0
	คนไม่ติดสุรา	50.0	90.2
		100.0	99.8
2. ความรู้	จำนวนผู้อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้	100.0	99.3
	จำนวนเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ	100.0	100.0
3. รายได้และการกระจาย รายได้	การประกอบอาชีพและมีรายได้	80.0	99.2
	มีรายได้เฉลี่ยเกิน 20,000 บาท	70.0	95.8
	ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน	60.0	95.8

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยมีการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา ไว้ 4 แนวทางคือการสร้างโอกาสให้ประชาชน เข้าถึงบริการของรัฐได้ทั่วถึง การสร้างโอกาสให้ ประชาชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาโครงข่ายการ คွ่มครองทางสังคมเพื่อสร้างหลักประกันความ มั่นคงในชีวิตให้แก่คนยากจน และการสร้างศักยภาพ

และเพิ่มความสามารถให้คนยากจนสามารถก่อร่าง สร้างตัวและพึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น ซึ่งการ ดำเนินการตามโครงการเอสเอ็มแอลนั้นได้ ตอบสนองการแก้ไขปัญหาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 อย่างครบถ้วน การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของรัฐ การสร้างความมั่นคงให้ตนเองและชุมชน และทำให้ชุมชนได้พึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง มากขึ้นได้ ซึ่งการดำเนินโครงการเอสเอ็มแอลของ บ้านบ่อน้ำนั้นได้ดำเนินการตามแบบแผนและการมี

ส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน เพียงแต่เกิดอุปสรรคด้านการดำเนินงาน โครงการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการให้ทราบโดยทั่วกัน และการเลือกสรรโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม เพื่อให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดในการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำชุมชนได้มีโอกาสจัดสรรงบประมาณโดยตรงของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเต็มที่ การให้งบประมาณมายังผู้ใหญ่บ้านโดยไม่ผ่านหน่วยงานราชการทำให้มีการเบิกจ่ายง่าย เช่น การได้รับเงินจากธนาคารออมสิน สาขาถ้ำนารายณ์โดยตรง ทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินโครงการมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจอย่างเช่นโครงการเอสเอ็มแอลนี้มีข้อจำกัดคือ ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้และเป็นผู้พัฒนาอย่างสมบูรณ์แบบเพื่อให้เกิดการดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากที่สุด ซึ่งบ้านบ่อน้ำยังมีอุปสรรคในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ และความโปร่งใสในการดำเนินโครงการ

9. ข้อเสนอแนะ

1. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้กับประชาชนในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินงาน

เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนสมบัติของตนเองอีกด้วย

2. การดำเนินโครงการอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ และสรุปการใช้จ่ายงบประมาณให้ชัดเจนตามการเบิกจ่ายจริง และทำให้การใช้งบประมาณเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. การให้ความสำคัญกับประชาชนทุกส่วนของหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมกัน ตามหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการทบทวนครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาแบบจำลองการดำเนินชีวิตของประชาชนในบ้านบ่อน้ำ โดยวิเคราะห์จากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ทราบปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

2. ในปัจจุบันได้มีการนำงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ และโครงการเอสเอ็มแอลในระยะอื่นเข้าไป ซึ่งสามารถศึกษาผลที่เกิดขึ้นโดยการประเมินผลโครงการในระยะต่อไปได้

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. สะท้อนภาพชุมชนเข้มแข็ง: การศึกษา 4 ภาค วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 38 มกราคม-เมษายน, หน้า 27-42

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. รายงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ: ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2545 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพคอารีนา เมืองทองธานี

สำนักงานพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน. 2547. คู่มือการดำเนินการตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน เอกสารเผยแพร่โครงการ

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. 2542. การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

Amartya sen and John Muellbauer. 1987. The Standard of Living. Combridge University Press